

1917 рік був складним періодом в історії держави, що стояла на краю прірви. Однак, у всі часи були люди, не байдужі до долі свого міста, своєї держави, свого народу; люди, чиї імена сьогодні незаслужено забуті. Одним з завдань наших сучасників є повернення цих прізвищ історії рідного міста та регіону.

Література:

1. Адрес-календарь Бессарабской губернии на 1916 г. – Кишинев : Издательство Бессарабского губернского статистического комитета, 1916. – 285 с.
2. Гайда Ф.А. Механизм власти Временного правительства (март-апрель 1917 г.) / Ф.А. Гайда // Отечественная история. – 2001. – №2. – С. 141-153.
3. Комунальна установа «Ізмаїльський архів» (далі КУІА), ф. 2, оп.1, спр. 724. Відомості та листування з бессарабським повітовим земським комітетом, міською міліцією про прийняття заходів щодо збору з населення недоїмок міських та земських податків, 72 арк.
4. КУІА, ф. 2, оп.1, спр. 727. Список осіб, обраних до Ізмаїльського громадського комітету (квітень 1917 р.), 4 арк.
5. КУІА, ф. 2, оп.1, спр. 728. Справа про обрання міського голови (18.04.1917-21.08.1917), 36 арк.
6. Тарнакин В. Бессарабские истории: историко-краеведческие журналистские расследования / Владимир Тарнакин, Татьяна Соловьева. – Кишинев : Pontos, 2011. – 300 с.

Ліана Чорна
кандидат історичних наук
доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури ІДГУ
(м. Ізмаїл, Україна)

НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ В ЗАРУБІЖНОМУ УКРАЇНОЗНАВСТВІ (60-80-ті рр. ХХ ст.)

Українська діаспора у світі є згуртованим та потужним явищем, котре налічує понад декілька століть своєї історії. Еміграція українців за кордон була спричинена складними, часто загрозливими для існування власне народу, соціально-економічними та політичними процесами ХІХ-ХХ ст. Після завершення визвольних змагань українців 1917-20-го рр. і поразки Національно-демократичної революції у Європі знайшли свій притулок та продовжили роботу значна кількість національних

політиків, громадських та культурних діячів, науковців, військових. Саме ця еміграційна хвиля спричинила появу перших закордонних українознавчих осередків та викликала інтерес до української історії та етнографії у світі. На сьогодні найбільше – п'ятнадцять – українознавчих центрів працює в Німеччині, серед яких чільне місце посідає легендарний для закордонного українства Український вільний університет у м. Мюнхен. Заявили про себе та плідно працюють українознавчі осередки в Великій Британії, Італії, Польщі, Австралії, Грузії, Франції, Чехії, Словаччині, Фінляндії, Японії.

Після закінчення Другої Світової війни, особливо у 60-80-х роках, лідируючі позиції в українських історичних наукових дослідженнях утримували українські центри в США (Український науковий інститут Гарвардському університеті, українознавчі кафедри Іллінойського, Пенсільванського, Колумбійського університетів та ін.) та Канаді (Канадський інститут українських студій при Альбертському університеті, Центр українознавства Торонтського університету та ін.). В умовах тотального панування марксистської радянської методології в історичній науці УРСР, ці установи продовжували традиції національної української історіографії; відстоювали історичну правду; досліджували замовчувані в УРСР актуальні історичні проблеми; опановували модерні методики досліджень, тогочасні історіософські течії, насамперед постпозитивізму, соціологічної історії, конструктивізму, неоромантизму та ін.

Провідне місце у систематизації знань, обговоренні дискусійних проблем, координації досліджень посідало Українське історичне товариство (США) та його друкований орган – «Український історик» [5]. Починаючи з 1965 року, з року заснування товариства, однією з магістральних тем стало всебічне вивчення життя й діяльності українського історика Михайла Грушевського. В галузі «грушевськіяни» працювали Любомир Винар, Олександр Домбровський, Омелян Пріцак, Ілля Витанович, Микола Андрусак та ін. В книжкових серіях «Грушевськіяна» та «Епістолярні джерела грушевськознавства» знайшли своє висвітлення проблеми системного розуміння суті та ролі історичних шкіл М. Грушевського у Львові та Києві, розвитку традицій школи М. Грушевського у Львівському НТШ, поєднання народницького і державницького підходів в «Історії України-Руси», методології, історіографії та історіософії видатного історика [1, с. 34].

Поряд з грушевськознавством діаспорні історики збагачували джерельну базу історії України, досліджуючи архіви та бібліотечні колекції західних держав. Так історик Теодор Мацьків, знавець козацько-гетьманської держави часів Б.

Хмельницького й І. Мазепи, видав книгу «Гетьман Іван Мазепа в західноєвропейських джерелах: 1687-1709» (1988). Використавши багатий архівний матеріал, автор очистив ім'я гетьмана від фальсифікацій та спотворень радянської історіографії [4]. Відомий український історик, джерелознавець і археограф Тарас Гунчак у 60-80-х рр. оприлюднив унікальні документи С. Петлюри, ставки військового міністра УНР 1920 р. Джерела з історії українсько-російських та українсько-польських відносин були опубліковані у збірнику «Україна і Польща в документах 1918-1923 рр.». Історик брав участь у створенні багатотомного фундаментального археографічного видання «Літопис Української повстанської армії» [6, с. 23].

До розширення кола джерел з історії України періоду Другої світової війни долучився український історик у Франції, професор УВУ та Паризького університету Володимир Косик. Його ґрунтовне дослідження «Україна і Німеччина у Другій світовій війні» (1986) вмістило унікальні джерела, виявлені переважно в архівах західних держав, насамперед Німеччини. Спираючись на ці документи, автор опрацював хронографію бойових операцій УПА, дослідив формування і бойовий шлях дивізії «Галичина» та російської армії під командування генерала А. Власова [2].

Українські історики в діаспорі у 1970-1980-х рр. полемізували не тільки з радянською офіційною історіографією, а й з частиною західних істориків. Ряд американських і західноєвропейських дослідників послуговувалися в своїх працях схемами російської дореволюційної історіографії, які Київську і Галицько-Волинську держави трактували як російські державні утворення. Тому українські історики доклали чимало зусиль, виступаючи на наукових конференціях, на зібраннях Американської історичної асоціації, у науковій періодиці, з метою викрити помилковість і упередженість цих концепцій.

Тривали серйозні науково-теоретичні дискусії в середовищі самих українських істориків. Результатом однієї з них, між Омеляном Пріцаком (США) і Іваном Лисяком-Рудницьким (Канада), стало фундаментальне дослідження проблеми українського національного відродження XIX – початку XX ст. та його зв'язку з українською історіографією. Обидва історики опрацювали оригінальні періодизації українського національного відродження та довели, що формування української нації цілком вписується у схему європейського націотворчого процесу[3].

У 60-80-х рр. постала ціла плеяда українських істориків, які задавали тон неупередженим науковим дослідженням давньої історії України (Ярослав Пастернак,

Олег Кандиба (Ольжич), Олександр Домбровський, Михайло Міллер), середньовічної доби (Михайло Ждан, Омелян Прицак), козацько-гетьманського періоду (Олександр Баран, Любомир Винар, Василь Дубровський, Теодор Мацьків, Олександр Оглоблин), Української національно-демократичної революції та трагічних подій 30-х рр. в УРСР (Ілля Витанович, Олег Герус, Михайло Єрмеїв, Аркадій Жуковський, Ігор Каменецький) тощо. Вони мали значно ширші можливості для правдивого і об'єктивного відтворення історії українського народу.

Таким чином, у 60-80-х рр. завдяки цим титанічним зусиллям у світовій історичній науці постала історична україністика. Були здійснені важливі кроки до утвердження історії українського народу як невід'ємної органічної частини європейського історичного процесу.

Література:

1. Атаманенко А. Українське історичне товариство: ідеї, постаті, діяльність / А. Атаманенко. – Острог, 2010. – 672 с.
2. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні / В. Косик. – Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993. – 657 с.
3. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе / І. Лисяк-Рудницький. – Т.1. – К.: Основи, 1994. – 520 с.
4. Мацьків Т. Гетьман Іван Мазепа в західноєвропейських джерелах 1687-1709 / Т. Мацьків. – Київ-Полтава, 1995. – 286 с.
5. Матеріали до історії Українського історичного товариства / Ред. А. Атаманенко. – Нью-Йорк; Острог: Українське історичне товариство, Інститут дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія», 2006. – 384 с.
6. Примаченко Я.Л. Північноамериканська історіографія діяльності ОУН і УПА / Я.Л. Примаченко. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 182 с.